

Pravopisni priručnici u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj

Emberšić, Dajana

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:347109>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-08**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Preddiplomski studij hrvatskog jezika i književnosti

Dajana Emberšić
Pravopisni priručnici u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj
Završni rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Jadranka Mlikota

Sumentorica: dr. sc. Maja Glušac

Osijek, 2016.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Preddiplomski studij hrvatskog jezika i književnosti

Dajana Emberšić

Pravopisni priručnici u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj

Završni rad

Znanstveno područje humanističke znanosti, polje filologija,
grana kroatistika

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Jadranka Mlikota

Sumentorica: dr. sc. Maja Glušac

Osijek, 2016.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	5
2. Hrvatski jezik i jezična politika u NDH.....	6
3. Jezična promidžba.....	8
4. Pravopisni priručnici.....	8
5. Pravopisna načela u pravopisnim priručnicima.....	9
6. Usporedba pravopisa nastalih u razdoblju NDH.....	10
6.1.Pravila pisanja dvoglasa <i>ije/je</i>	11
6.2.Pisanje suglasničkih skupova.....	12
6.3.Pisanje tuđih riječi.....	13
7. Zaključak.....	15
8. Literatura.....	16

SAŽETAK

Ovim završnim radom analiziraju se tri pravopisna priručnika nastala u vrijeme Nezavisne Države Hrvatske, a to su kronološki: Cipra – Guberina – Krstić *Hrvatski pravopis* iz 1941., zatim *Koriensko pisanje* koje je priredilo Hrvatski državni ured za jezik te Cipra – Klaićev *pravopis*. Uspoređivat će se sva tri pravopisa i neke njihove bitnije sastavnice, a to su: dvoglasni ije/je, pisanje suglasničkih skupova te pisanje tuđica.

Ključne riječi: Koriensko pisanje, Hrvatski pravopis, Hrvatski korijenski pravopis, Nezavisna Država Hrvatska, jezična pitanja

1. UVOD

U ovom će se radu usporediti tri pravopisna priručnika koja su nastala u vrijeme Nezavisne Države Hrvatske, a to su: Cipra – Guberina – Krstić Hrvatski pravopis iz 1941.¹, zatim Koriensko pisanje, pravopis koji je izdao Hrvatski državni ured za jezik 1942. godine te Cipra - Klaićev Hrvatskim korijenski pravopis². Usporedit će se pisanje dvoglasa, pisanje suglasničkih skupova te pisanje tudica.

Dugi niz godina pokušao se uspostaviti red u hrvatski jezik. Nakon neuređenosti hrvatskog jezika i trijade za vrijeme SHS-a te Banovine Hrvatske, dolazi za hrvatski jezik još jedno burno razdoblje, razdoblje Nezavisne Države Hrvatske. Ustaška vlast trudit će se definirati jezična pitanja, a zatim ih riješiti. Rečeno se odnosi i na rješavanje pravopisnoga pitanja, poglavito na rješavanje pitanja pravopisnoga načela. O tome autori Korienskoga pisanja ističu:

„U poviesti hrvatske knjige često se javlja pitanje, da li bi hrvatske rieči valjalo pisati onako, kako se izgovaraju (zvučni, izgovorni, fonetički pravopis), ili bi se u pisanju trebalo obzirati na njihovo postanje (korienski, etimnološki pravopis).“ (*Koriensko pisanje*, 1942.: 3.)

Usporedbom sva tri pravopisa vidjet ćemo koliko velike promjene su se dogodile u državi koja je trajala izuzetno kratko.

---

¹ U ovom se radu služim pretiskom navedena pravopisa iz 1998. godine

² U ovom se radu služim pretiskom pravopisa iz 1992. godine s inačicom naslova kakva je u pretisku

2. HRVATSKI JEZIK I JEZIČNA POLITIKA U NDH

U hrvatskoj filologiji veći dio burne polovice 19. stoljeća protječe oko vrlo oštih polemika, kritika i zagovornika različitih puteva. Vrlo bitno za ovo razdoblje jesu i dvije škole, a to su zagrebačka filološka škola te riječka filološka škola (filološke škole pišu se malim slovom) kojoj je na čelu bio Fran Kurelac. Događaju se brojne promjene. U kraljevini SHS u službenoj je uporabi kontinuirana pravopisna norma određena Brozovim pravopisom, jedino što je novo jest autor i ime pravopisa, a to je Dragutin Boranić *Pravopis hrvatskog ili srpskog književnog jezika*.

Proglašenjem NDH za hrvatski jezik počinje posebno razdoblje. Marko Samardžija navodi da je to razdoblje posebno za koje se s pravom može reći da stoji sasvim postrani od svega onoga što se s hrvatskim jezikom događalo tijekom njegove duge povijesti (Samardžija, 1993.: 13).

Ustaškoj vlasti uspjelo je u malo vremena dodati toj povijesti hrvatskog jezika jedno vrlo osebujno poglavlje. Ustrojstvom NDH, a isto tako do dolaska ustaša u Zagreb, nije se pokazivalo pretjerano zanimanje za hrvatski jezik. Ustaška vlast počinje uređivati hrvatski jezik vrlo velikom brzinom i žestinom, nastoji ga očistiti od svih srpskih izraza, ali i od drugih stranih riječi, pa se u tome čak i pretjeruje. Prema Samardžiji, u prvih mjeseci ustaške vlasti pojavio se relativno velik broj zakonskih odredaba i provedbenih naredaba kojima se određuje način rješavanja brojnih pitanja u vezi s jezikom (Samardžija, 1993.: 14).

Činjenica je da je dugo vremena hrvatski jezik bio u zaista nepovoljnom položaju, ustaške vlasti pokušavaju riješiti to pitanje što je brže moguće. To se može zaključiti i iz govora Ante Pavelića na XI. sjednici Hrvatskog državnog sabora NDH potkraj veljače 1942. godine:

„Kada smo uzpostavili našu državu i kada imamo našu nezavisnost, narodnu individualnost, moramo uzpostaviti i naš jezik, čist, onakav kakav jest. Zato sam ja i izdao Zakonsku odredbu o imenu i o čistoći hrvatskog jezika, da ga nitko nema prava zvati nekim prišivenim imenima i da ga nitko nema prava i ne smije više nagrdjivati, kvariti i sramotiti. Koliko će mi profesori u tome pomoći, vidjet ćemo.“ (Samardžija, 1993.: 3).

Prije *Korienskog pisanja*, iz *Zakonske odredbe* izdan je još jedan članak koji će imati utjecaj na novi pravopis, iako će to sve dirigirati ustaška vlast koja će „svoje“ ljude angažirati u povjerenstvo koje će odlučivati o koncepciji pravopisa. U povjerenstvu su bili ugledni filolozi, Blaž Jurišić, Ljudevit Jonke, Kruno Krstić, Franjo Cipra, Marijan Stojković i drugi. Stojković je imao najviše prijedloga u vezi korijenskog pisanja dok su se ostali uglavnom usuglasili oko nekih pitanja, poput refleksa jata. Naravno, nisu se složili oko svega pa je ukupno dvanaest sjednica trajalo duže nego što su oni htjeli. Najviše se raspravljalo hoće li se slijediti *Ministarska naredba o hrvatskom pravopisu*³ ili *Zakonska odredba o hrvatskom jeziku, o njegovoj čistoći i o pravopisu*.⁴ Većina je bila za to da se piše pravopis prema fonološkom načelu s etimološkim, korijenskim dopunama pa je taj prijedlog i poslan ministarstvu. Kako je *Zakonska odredba* nalagala da pravopis bude korijenski, taj prijedlog nije prošao, ali je uz njega poslano i *Odvojeno mišljenje* Stojkovića koje će biti prihvaćeno jer se ipak zalagao za korijenski pravopis. (Samardžija, 2008: 54).

Vrlo bitno za ovo razdoblje jest i *Zakonska odredba o osnivanju Hrvatskog državnog ureda za jezik*⁵ 28. travnja 1941. HDUJ treba rješavati sva jezična pitanja na području NDH.

Budući da je HDUJ osnovan pri Ministarstvu bogoštovlja i nastave, na vrlo visokoj razini, treba ga i voditi priznati jezični stručnjak. Poziv za vođenje HDUJ pripalo je sveučilišnom profesoru i slavistu Stjepanu Ivšiću koji je taj poziv otklonio. Zbog nedostatka podataka nesuglasice oko izbora ravnatelja nije moguće utvrditi. U svibnju 1941. godine ravnateljem HDJU-a imenovan je dr. Blaž Jurišić, izv. prof na Visokoj pedagoškoj školi u Zagrebu.

Opširan i precizan popis dužnosti i ovlaštenja HDUJ donosi *Provedbena naredba k zakonskoj odredbi o osnivanju Hrvatskog državnog ureda za jezik*:

1. potpuni nadzor nad hrvatskim jezikom u javnoj usmenoj i pisanoj uporabi
2. skrb o izradbi osnovnih udžbenika i priručnika hrvatskog jezika
3. jezična suradnja sa zakonodavnim i izvršnim državnim i samoupravnim tijelima prilikom sastavljanja nacрта zakona, odredba i naredba

---

³ Dalje u radu kratim naziv u *Ministarska naredba*.

⁴ Dalje u radu kratim naziv u *Zakonska odredba*.

⁵ Dalje u radu kratim naziv u HDUJ.

3. JEZIČNA PROMIDŽBA

Ustaške su vlasti osobitu pozornost usmjeravale jezičnoj promidžbi. Širena je na dva načina, govorenjem i pisanjem. Govorena jest širena preko radiostanice na kojoj je počelo emitiranje emisije *Za hrvatski jezik*. Emisija je trajala svega 20-ak minuta, emitirana je jednom tjedno. Pisani oblik promidžbe ostvarivao se nizom kratkih bilježaka o nekom pravopisnom ili jezičnom problemu. Savjeti su nekada bili potpisivani inicijalima, kasnije su redovito sažeti i nepotpisani.

4. PRAVOPISNI PRIRUČNICI

Valja spomenuti kako je ustaška vlast prvo propisala za uporabu pravopis Drgautina Boranića, točnije, njegovo ponovljeno osmo izdanje iz ⁸1941. Taj je pravopis prvi pravopis u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Prije Nezavisne Države Hrvatske u 20. stoljeću pravopisi hrvatskog jezika pisani su umjerenim fonološkim načelom.

U jednom se trenutku činilo da nova vlast čak niti ne namjerava bitnije mijenjati zatečeno stanje što se tiče samog pravopisa i jezika. Međutim, istodobno su se preispitivali hrvatski jezikoslovci što misle o drugačijem, morfonološkom oblikovanju hrvatske pravopisne norme.

U Nezavisnoj Državi Hrvatskoj postojala su tri pravopisna priručnika, a to su: *Koriensko pisanje*, pravopis koji je izdao Hrvatski državni ureda za jezik iz 1942. godine, zatim Cipra – Guberina – Krstić *Hrvatski pravopis* i još jedan, a to je *Hrvatski korijenski pravopis* iz 1944. godine.

Koriensko pisanje prvi je pravopisni priručnik u NDH. Nakon dužeg vremena nesuglasica, HDUJ, odnosno Klaić, sastavio je mali priručnik koji će biti na snazi sve do 1944. godine. Priručnik se sastoji od četiri dijela: uvodni dio u kojemu je kratak pregled povijesti pravopisa, i na hrvatskoj i na srpskoj strani; zatim, drugi dio sadrži sve dokumente

koji su se odnosili na jezična pitanja, od naredbe o osnivanju HDUJ do *Provedbene naredbe* o novom pravopisu; u trećem dijelu je ono najbitnije što se tiče pravopisa, a to su sva nova pravila koja su karakteristična za etimološki pravopis; zadnji, četvrti dio priručnika je najveći, a to je zapravo pravopisni rječnik za sve one riječi koje bi slučajno bile nerazumljive. Važno je reći kako je Klaić naveo na kraju prvog dijela da je ovo samo nastavak hrvatske pravopisne tradicije što zapravo nije točno (Samardžija, 2008: 58).

Kako je *Koriensko pisanje* bilo samo priručnik, na opširan i pravi pravopisni priručnik čekalo se dvije godine, sve do 1944./1945., kada će ustaška vlast biti na izmaku. Taj priručnik nažalost neće doživjeti nekakav veći tisak i ostat će samo pitanje kako bi taj priručnik utjecao na hrvatski jezik da je ustaška vlast ostala na vlasti. Napisali su ga Franjo Cipra i Adolf Bratoljub Klaić uz malu pomoć članova HDUJ-a. Sastoji se od dvaju dijelova, a to su pravopisna pravila i pravopisni rječnik.

U nastavku ovog završnog rada uspoređivat će se dva pravopisna priručnika koja su nastala u početnim godinama Nezavisne Države Hrvatske, a to su pravopisi Cipra- Guberina-Krstić *Hrvatski pravopis* iz 1941. te pravopis *Koriensko pisanje* iz 1942. godine. Usporedit će se i posljednji izišao u vrijeme NDH, a to je *Hrvatski korijenski pravopis* iz 1944.

5. PRAVOPISNA NAČELA U PRAVOPISNIM PRIRUČNICIMA

Pravopisni su priručnici u NDH temeljeni na različitim pravopisnim načelima što je utjecalo, dakako, i na njihovu koncepciju i na normirana pravopisna pravila. U pravopisnim načelima na kojima pravopisi grade pravopisnu normu doznaje se iz uvodnih stranica priručnika:

„U poviesti hrvatske knjige često se javlja pitanje, da li bi hrvatske rieči valjalo pisati onako, kako se izgovaraju (zvučni, izgovorni, fonetički pravopis), ili bi se u pisanju trebalo obazirati na njihovo postanje (korienski, etimološki pravopis). Pitanjem izgovornog i korienskog pravopisa u našoj prošlosti bavio se osobito dr. Tomislav Maretić.“ (Koriensko pisanje, 1942.: 3).

Za hrvatski pravopis Cipra, Guberina i Krstić navode:

„Hrvatski pravopis mora odgovarati duhu hrvatskog jezika pa mu valja posvetiti osobitu pažnju. Znati pisati i znati govoriti nije isto, ali se jedno naslanja na drugo pa pisanje prilagoditi govoru može imati svoje razloge samo dotle, dok ne bi pisanje zamelo riječ tako, da se ona iz pisma ne bi prepoznala. Otud i pitanja o glasovnom i korjenitom pisanju.“ (Hrvatski pravopis, 1941.:11)

Temeljno načelo je da se u pisanju suglasničkih skupova mora paziti na postanak riječi, a ne na izgovor. Tim je načelom određeno da se glasovne promjene jednačenja po zvučnosti, jednačenje po mjestu tvorbe i ispadanje suglasnika ne provode, ali uz neke iznimke je potvrđeno da su se te promjene ipak provodile.

Što se tiče općih i glavnih pravila Hrvatskog pravopisa smatra se da se glasovi u hrvatskim ili pohrvaćenim riječima pišu kako se izgovaraju i kako ih uho čuje.

Oba pravopisa postavljaju jednako pitanje treba li se pisati onako kako se riječi izgovaraju ili bi se trebalo pisati onako kako je riječ postala u nekom jeziku.

6. USPOREDBA PRAVOPISA NASTALIH U RAZDOBLJU NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

U ovome poglavlju završnog rada usporedit će se hrvatski pravopis Cipe – Guberine – Krstića, Koriensko pisanje te Cipra – Klaićev Hrvatski korijenski pravopis. Usporedit će se onaj dio pravopisa koji regulira pravopisnu normu, a iz usporedbe se izostavljaju pravopisni rječnici. Ono što će se uspoređivati jest:

- a) pravila pisanja dvoglasa ije/je
- b) pravopisna načela u pravopisnim priručnicima
- c) pisanje suglasničkih skupova
- d) pisanje tuđih riječi

6.1. PRAVILA PISANJA DVOGLASA IJE/JE

Što se tiče samog dvoglasa ije/je, i u *Hrvatskom pravopisu* i u pravopisu *Koriensko pisanje* možemo uočiti vrlo sličan početak. Naime, oba pravopisa razlikuju tri narječja, također i drugačiji izgovor npr. riječi *dijete*. *Hrvatski pravopis* nalaže da je pravilo pisanje i izgovaranje onako kako izgovaraju štokavci ijekavci. Glavno pravilo u ovom pravopisu jest:

„Ovaj je skup u dugom slogu *ije*, u kratkom *je* (*dijete- djeca*). To *ije* ili *je* jednosložno je, bio slog dug ili kratak.“ (Hrvatski pravopis, 1941.: 23).

Što se tiče *Korienskog pisanja*, navodi se da je hrvatski književni jezik iekavski, odnosno jekavski.

„Hrvatski je književni jezik iekavski (odnosno jekavski) pa po pravopisu, kako ga je propisala provedbena naredba, u dugim slogovima prema starome *ě* pišemo redovito *ie*, a u kratkim redovito *je*., (Koriensko pisanje, 1942.: 25.).

U pravopisu *Koriensko pisanje* dani su također i primjeri za druge i kratke slogove, tako npr. imamo usporedbu ikavskog, književnog i onoga kako je bilo prije. To bi za riječ *bijel* (dugi slog) bilo: ikavski – bil; književni – biel; prije – bijel. Za kratki slog bi ta ista riječ glasila ovako: ikavski – bilji; književni (sada i prije) – bjelji (Koriensko pisanje, 1942.) Književni izraz ostaje nepromijenjen što se tiče onoga što je bilo prije. Do promjene što se tiče dvoglasa dolazi isključivo u dugim slogovima budući da je književni jezik u dugim slogovima morao glasiti ovako (ispravno) *biel*, *dite*, *rieč*, kao što je i sam naziv pravopisa *Koriensko pisanje*.

Autori *Hrvatskog korijenskoga pravopisa* o pisanju ije/je navode:

„Rieč diete ne izgovara se u svim hrvatskim krajevima jednako. Štokavci ikavci i čakavci ikavci izgovaraju tu rieč *dite*, a kajkavci ekavci, čakavci ekavci i štokavci ekavci govore *dete*.“ (Hrvatski korijenski pravopis, 1941.: 23.)

Osim toga navedeni autori govore o dvoglasu *ie* i *je* koji su postali od *ě* (jata). Smatra se da gdje je u ikavskom govoru dugo *i* postalo od *ě* ima se u hrvatskom jeziku pisati. Radi boljeg razumjevanja možemo objasniti na nekoliko primjera: *biel*, *cviet*, *diete*, *liek* (*Hrvatski korijenski pravopis*, 1944.:23).

Skup *ie* jednosložni je dvoglas i ne smije se rastavljati *ri-edak*, *li.ep*, *sni-eg* nego se treba ovako rastavljati *:rie-dak*, *liep*, *snieg*, *snie-ga* (Koriensko pisanje, 1942.: 25.) Iza *r* ne

dolazi prema *ie* kratko *je*, nego samo *e*, primjeri za to su: *vrieme-vremena, brieg-bregovi, priek-preči* (*Koriensko pisanje*, 1942:23). Ispred *o* i ispred *j* ikavsko *i* ostaje *i* u iekavskomi: *cio (ciel), dio (diel), htio (ali htjela)* (*Koriensko pisanje*, 1942.: 26.)

Što se tiče jednosložnog dvoglasa *ie*, treba razlikovati: dvosložni skup *ie* u tuđim riječima, *hieroglif, Orient*, a dvosložni skup *ije*, koji je po postajanju različiti od *ie* dolazi: u 2. padežu jednine i u 1. padežu množine imenica na *-ija*: *biskupije, nacije, davorije, pukovnije, zmije*. (*Koriensko pisanje*, 1942.:28).

6.2. PISANJE SUGLASNIČKIH SKUPOVA

U pravopisu *Koriensko pisanje* suglasnički su skupovi podijeljeni, kreću od slova *b* i nastavljaju se dalje s ostalim glasovima. Za svaki suglasnički skup postoji i objašnjenje zašto se on baš tako piše.

Za suglasnički skup *bc* navodi se:

„Ovaj skup dolazi u deklinaciji imenica na *-b(a)c*: *hljebac, kobca, rubca, vrabca, zubca, ždriebca* (gen. sg. od *hljebac, kobac, rubac, vrabac, zubac, ždriebac*) prema izgovornom *hljepca, rupca, vrapca, zupca, ždrijepca*.“ (*Koriensko pisanje*, 1942.: 37.)

Za suglasnički skup *bč* navodi se:

„Ovaj skup dolazi

- a) U vokativu imenica, kao što u one pod 1.: *kobče, vrabče* i sl. prema izgovoru *kopče, vrapče*, te su pridjevima od takvih imenica, npr. *kobčev, vrabčev, vrabčiji* prema izgovornom *kopčev, kopčiji, vrapčev, vrapčiji*;
- b) U tvorbi rieči: *golubče, hljebčić, nepčan, ropče, šipčica, Zagrepčanin, zipčica, zupčan, zupčanica, zupčati...*“ (*Koriensko pisanje*, 1942:37).

Suglasnički skupovi u pravopisu *Korinesko pisanje* izrazito su detaljno opisani, kako se trebaju izgovarati te kako se trebaju pisati. Za svaki suglasnički skup postoji i nekoliko primjera kako se piše te kako se izgovara, kao što je vidljivo iz gore navedenog citata za suglasničke skupove *bc* i *bč*. Evo još nekoliko primjera suglasničkih skupova iz pravopisa *Koriensko pisanje*: *-bh (obhoditi), -bt (obteretiti), -čb (srčba), -dp (odpjevati), -nb (činbenik), -tb (plovitba)*.

U *Hrvatskom pravopisu* Cipre, Guberine i Krstića, koji je stariji od *Korienskog pisanja*, također su detaljno opisani suglasnički skupovi, međutim ovdje je dobro prikazano prilagođavanje suglasnika po zvučnosti, ispadanje suglasnika te pretvaranje zvučnih u bezvučne i obrnuto:

„U različitim oblicima iste riječi ili složenica i izvedenica iz istoga korijena stvaraju se često suglasnički skupovi, kojih naš izgovor ne podnosi. U takvim slučajevima pojedini se suglasnici u govoru mijenjaju ili izostavljaju. Promjeni ili ispadanju suglasnika u govoru redovito odgovara (u samostalnim riječima) promjena ili ispadanje u pismu. Ali ima slučajeva, kada se pisanje ne provodi za izgovorom.“
(*Hrvatski pravopis*, 1941.: 29).

Donosi se nekoliko primjera primjera pretvaranja zvučnih u bezvučne suglasnike iz *Hrvatskog pravopisa* : *b* se mijenja u *p*: *zibka-* *zipka*, *d* se mijenja u *t*: *gladko-* *glatko*, *g* se mijenja u *k*: *drugčiji-* *drukčiji*... (*Hrvatski pravopis*, 1941.: 39).

6.3. PISANJE TUĐIH RIJEČI

Temeljno načelo osnutkom Nezavisne Države Hrvatske bilo je da se tuđe riječi izbace u potpunosti iz jezika. Ako se isti pojam, naime, može izreći i dobrom hrvatskom riječju, onda se to treba i učiniti:

„Jedno od temeljnih načela čistoće hrvatskoga jezika jest: ne upotrebljavaj tuđu riječ, ako isti pojam možeš izreći dobrom hrvatskom riječi. Prema tome morali bismo se ovdje baviti samo tuđicama, za koje nemamo dobrih hrvatskih zamjena. Ali pravopis mora voditi računa i o takvim tuđicama, koje nisu neophodno potrebne, pa ih zato dobar pisac izbjegava.“ (*Hrvatski pravopis*, 1941.: 49).

Tuđe riječi pišu se u hrvatskom jeziku na dva načina:

- a) ili se prilagođuju više ili manje hrvatskim jezičnim zakonima i pišu prema izgovoru
- b) ili zadržavaju oblik i pravopis jezika, iz kojega su uzete.“ (*Hrvatski pravopis*, 1941.:49).

Takva su pravopisna načela pisanja tuđih riječi preuzetih iz živih jezika i u *Hrvatskom korijenskom pravopisu*: *Waltzer-* *valcer*; *Stimmung-* *štimmung*; *perron-* *peron*; *diamant-* *dijamant*, itd. (*Hrvatski korijenski pravopis*, 1944.:15).

U *Hrvatskom korijenskom pravopisu* objašnjeno je i to kako se pišu vlastita imena, a pravilno bi bilo pisati ih onako kako dolaze iz tuđeg jezika te je objašnjena sama sklonidba tuđih riječi. Osim stranih riječi, tj. tuđica, opisane su još i tuđice iz klasičnih jezika koje su ušle u hrvatski jezik, a to su riječi iz latinskog i iz grčkog. Te bi riječi trebalo pisati onako kako se u nas izgovaraju.

U *Korienskom pisanju* pisanje tuđih riječi objašnjeno je pomoću predmetaka, odnosno izjednačavanje po zvučnosti ne provodi se iza predmetaka *ab-*, *ob-*, *sub*, *ad-*... Nekih su od primjera: *absalom*, *absint*, *absurd*, *obscen*, *observirati*, *obsidian*, *obstipacija*, *subpolarni*, *adhezija*, itd. (*Koriensko pisanje*, 1942.: 56).

Provedbena naredba isključivo razliku vidi u pisanju tuđih riječi, tj. samo za složenice koje imaju predmetke: *ab-*, *ob-*, *sub-*, *ad-* te načela koja su se ticala glasa *j*:

„Provedbena naredba propisala je za pisanje tuđih riječi samo načela, koja se tiču izjednačavanja suglasnika po zvučnosti u slučaju složenica s predmetcima *ab-*, *ob-*, *sub-*, *ad-* i načela koja se tiču glasa *j* između *i-a* i *i-e*. U ostala pitanja i pisanju tuđih riječi provedbena naredba nije dirala.“ (*Koriensko pisanje*, 1942.: 56).

Što se tiče pisanje tuđica u pismu, zvučni suglasnik ispred bezvučnog se ne mijenja te ostaje zvučni i dalje u *ab-*, *ob-*, *sub-*, *ad-*. Navodim primjere: *absolutan*, *observatorij*, *substancija*, *adhezija*. (*Koriensko pisanje*, 1942.: 57).

U *Hrvatskom korijenskom pravopisu* navodi se da u pisanju tuđih riječi između *i-a* ne umeće se *j*, osim na kraju riječi i u izvedenicama ispred hrvatskih dočetak, kao što su *-ac*, *-alac*, *-anac*, *-anski*, *-anstvo*. Pa prema tome piše se bez *j*: *cian*, *Siam*, *dialog*. (*Hrvatski korijenski pravopis*, 1944.:17).

Pisanje tuđih riječi je različito u sva tri pravopisa. Dok je u Cipra- Guberina- Klarić *Hrvatskom pravopisu* pisanje tuđih riječi objašnjeno na dva načina ili se prilagođuju hrvatskom pismu ili ne, *Koriensko pisanje* vidi razliku samo za neke riječi i to one koje imaju određene predmetke.

7. ZAKLJUČAK

Proglašenjem NDH očituje se velika želja za uplitanjem i u jezična pitanja. Dugo vrijeme hrvatski jezik ima nepovoljan položaj.

Purizam izmiče kontroli jezičnih stručnjaka. Glavni posao čišćenja usmjeren je u dva područja – u područje srpskog nanosa i u područje pravih tuđica. Dolazi do brojnih promjena u pravopisima. Izlaze tri pravopisna priručnika pravopisnih priručnika.

Cipra – Guberina – Krstićev *Hrvatski pravopis* također donosi pisanje suglasničkih skupova, gdje pokazuje i same promjene u suglasničkim skupovima, prilagođavanje samih suglasnika po zvučnosti te pretvaranje zvučnih u bezvučne i obrnuto. U pisanju tuđih riječi izrazito je detaljan, jasno pokazuje koje su riječi tuđe te kako ih zamijeniti, spominje i tuđice iz klasičnih jezika, a budući da su se one već godinama ustalile u hrvatskom jeziku, normalno je da se pišu onako kako se i izgovaraju. Vrlo je bitno spomenuti pisanje dvoglasa *ije/je* gdje se također može uočiti izuzetno velika razlika: oba pravopisa priznaju tri govora, međutim u *Korienskom pisanju* dugi slogovi više se ne pišu kao prije, npr. *bijel*, već *biel*.

Korinesko pisanje detaljno donosi prikaz korijenskog pisanja, pravopisa, također donosi i način pisanja nekoliko suglasničkih skupova pa tako i pisanje dvoglasa. Osim toga na kraju ovog pravopisnog priručnika nalazi se i pravopisni rječnik od svega nekoliko stranica.

Cipra – Klaićev *Hrvatski korijenski pravopis* oslanja se na Cipra – Guberina – Krstićev *Hrvatski pravopis* pa razlika gotovo nema, čak su slični i primjeri.

8. LITERATURA

1. Cipra, Franjo – Klaić, Adolf Bratoljub 1944. Hrvatski korijenski pravopis, pretisak
2. Cipra, Franjo – Guberina, Petar – Krstić, Kruno 1941. Hrvatski pravopis, Arteresor naklada
3. Koriensko pisanje 1942. Hrvatski državni ured za jezik 1942.
4. Samardžija, Marko. 1993a. *Hrvatski jezik u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*, Hrvatska sveučilišna naklada
5. Samardžija, Marko. 2008. *Hrvatski jezik, pravopis i jezična politika u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*, Hrvatska sveučilišna naklada
6. Samardžija, Marko. 1993. *Jezični purizam u NDH*, Hrvatska sveučilišna naklada